

MINISTERSTWO RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
BIURO PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa, tel. +48 22 529 06 00, fax +48 22 529 06 02
www.mrpips.gov.pl; www.niepełnosprawni.gov.pl; E-Mail: sekretariat.bon@mrpips.gov.pl

BON.II.078.41.2017.GS

Warszawa, 2017 -12- 05

Pan
Tomasz Rabiński
Prezes Zarządu
Fundacji Niezależnego Życia
Osób Niepełnosprawnych HUSSAR

Odpowiadając na Pana pismo dotyczące podjętych przez Rząd działań mających na celu poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin, dziękuję za zainteresowanie tymi pracami oraz zasugerowane rozwiązania.

Pragnę jednocześnie wyjaśnić, że celem ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. *o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* (Dz. U. poz. 1860) jest uregulowanie w sposób kompleksowy wsparcia dla rodzin i kobiet w ciąży, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, a także dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Potrzeba wprowadzenia rozwiązań zawartych w ww. ustawie wynikała z konieczności zapewnienia przez państwo poczucia bezpieczeństwa rodzinom, w szczególności gdy może wystąpić sytuacja nieodwracalnego upośledzenia albo nieuleczalnej choroby zagrażającej życiu dziecka.

Uchwalenie ustawy dało możliwość przygotowania i wdrożenia Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (przyjęty uchwałą nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M. P. poz. 1250)) wprowadzającego konkretne rozwiązania, z których będą mogły korzystać rodziny.

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” opracowany został na podstawie analizy funkcjonujących dotychczas rozwiązań mających na celu wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin, postulatów zgłaszanych przez osoby niepełnosprawne i ich opiekunów, a także instytucje, środowiska skupiające osoby niepełnosprawne.

W programie przewidziane są m.in. następujące formy wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin:

- tworzenie miejsc w ośrodkach wsparcia pomagających osobom niepełnosprawnym (w szczególności z niepełnosprawnością sprzężoną i spektrum autyzmu) w osiągnięciu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym;
- wsparcia osób niepełnosprawnych przez rozwój formy pomocy jaką są mieszkania chronione (wspomagane i treningowe).

W dniu 22 czerwca br. została uchwalona ustawa *o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem”* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1292) dotycząca pierwszego etapu realizacji działań wskazanych w Programie kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.

Wyżej wymieniona ustawa wprowadza zmiany m.in. w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769, z późn. zm.) dotyczące:

- możliwości zwiększenia do 30% dotacji na jednego uczestnika środowiskowego domu samopomocy ustalonej na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji (celem działania jest rozszerzenie przez środowiskowe domy samopomocy oferty dla ww. grup osób niepełnosprawnych);
- mieszkań chronionych – ustawa wprowadza podział mieszkań chronionych na mieszkania chronione treningowe i mieszkania chronione wspierane. Mieszkania (...) treningowe mają na celu naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną. Z tej formy wsparcia mogą korzystać czasowo wszystkie osoby, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Natomiast ze wsparcia w mieszkaniach (...) wspieranych mogą korzystać osoby niepełnosprawne, w szczególności osoby niepełnosprawne fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby w podeszłym wieku lub osoby przewlekle chore, także na czas nieokreślony, którym będzie świadczona pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, dostosowana do możliwości psychofizycznych osoby,

w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej możliwości.

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.

Należy podkreślić, że Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” będzie podlegał ewaluacji, która pozwoli na dokonanie oceny jego funkcjonowania i wyłonienie ewentualnych jego zapisów wymagających modyfikacji.

Wyjaśniam również, że usługa asystenta osoby niepełnosprawnej funkcjonuje na gruncie ustawy *o pomocy społecznej*. Zgodnie z art. 50 ww. ustawy osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Decyzję o przyznaniu pomocy społecznej i jej rozmiarach podejmuje kierownik ośrodka pomocy społecznej po zbadaniu przez pracownika socjalnego, w drodze wywiadu środowiskowego, sytuacji rodzinnej, zdrowotnej i materialnej osoby wnioskującej. Od decyzji ośrodka przysługuje odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego – zgodnie z zawartym w niej pouczeniem.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, a świadczą je osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Usługa asystenta osoby niepełnosprawnej jest realizowana jako specjalistyczna usługa opiekuńcza przez ośrodki pomocy społecznej.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie *specjalistycznych usług opiekuńczych* (Dz. U. Nr 189, poz. 1598, z późn. zm.) do zakresu specjalistycznych usług opiekuńczych należy m. in.

- 1) uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, w tym zwłaszcza:

- a) kształtowanie umiejętności zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności, leczenia i rehabilitacji, prowadzenie treningów umiejętności samoobsługi i umiejętności społecznych oraz wspieranie, także w formie asystowania w codziennych czynnościach życiowych, w szczególności takich jak:
- samoobsługa, zwłaszcza wykonywanie czynności gospodarczych i porządkowych, w tym umiejętność utrzymania i prowadzenia domu,
 - dbałość o higienę i wygląd,
 - utrzymywanie kontaktów z domownikami, rówieśnikami, w miejscu nauki i pracy oraz ze społecznością lokalną,
 - wspólne organizowanie i spędzanie czasu wolnego,
 - korzystanie z usług różnych instytucji;
- b) interwencje i pomoc w życiu w rodzinie, w tym:
- pomoc w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych - poradnictwo specjalistyczne, interwencje kryzysowe, wsparcie psychologiczne, rozmowy terapeutyczne,
 - ułatwienie dostępu do edukacji i kultury,
 - doradztwo, koordynacja działań innych służb na rzecz rodziny, której członkiem jest osoba uzyskująca pomoc w formie specjalistycznych usług,
 - kształtowanie pozytywnych relacji osoby wspieranej z osobami bliskimi,
 - współpraca z rodziną - kształtowanie odpowiednich postaw wobec osoby chorującej, niepełnosprawnej;
- c) pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w tym:
- w uzyskaniu świadczeń socjalnych, emerytalno-rentowych,
 - w wypełnieniu dokumentów urzędowych;
- d) wspieranie i pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, w tym zwłaszcza:
- w szukaniu informacji o pracy, pomoc w znalezieniu zatrudnienia lub alternatywnego zajęcia, w szczególności uczestnictwo w zajęciach warsztatów terapii zajęciowej, zakładach aktywności zawodowej, środowiskowych domach samopomocy, centrach i klubach integracji społecznej, klubach pracy,
 - w kompletowaniu dokumentów potrzebnych do zatrudnienia,

- w przygotowaniu do rozmowy z pracodawcą, wspieranie i asystowanie w kontaktach z pracodawcą,
 - w rozwiązywaniu problemów psychicznych wynikających z pracy lub jej braku;
- e) pomoc w gospodarowaniu pieniędzmi, w tym:
- nauka planowania budżetu, asystowanie przy ponoszeniu wydatków,
 - pomoc w uzyskaniu ulg w opłatach,
 - zwiększanie umiejętności gospodarowania własnym budżetem oraz usamodzielnianie finansowe;
- 2) pielęgnacja - jako wspieranie procesu leczenia, w tym:
- a) pomoc w dostępie do świadczeń zdrowotnych,
 - b) uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt lekarskich, badań diagnostycznych,
 - c) pomoc w wykupywaniu lub zamawianiu leków w aptece,
 - d) pilnowanie przyjmowania leków oraz obserwowanie ewentualnych skutków ubocznych ich stosowania,
 - e) w szczególnie uzasadnionych przypadkach zmiana opatrunków, pomoc w użyciu środków pomocniczych i materiałów medycznych, przedmiotów ortopedycznych, a także w utrzymaniu higieny,
 - f) pomoc w dotarciu do placówek służby zdrowia,
 - g) pomoc w dotarciu do placówek rehabilitacyjnych;
- 3) pomoc mieszkaniowa, w tym:
- a) w uzyskaniu mieszkania, negocjowaniu i wnoszeniu opłat,
 - b) w organizacji drobnych remontów, adaptacji, napraw, likwidacji barier architektonicznych,
 - c) kształtowanie właściwych relacji osoby uzyskującej pomoc z sąsiadami i gospodarzem domu.

Należy jednocześnie podkreślić, że zapewnienie kompleksowego wsparcia, składającego się z różnorodnych instrumentów, którego celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym niezależnego funkcjonowania w życiu społecznym jest zadaniem do zrealizowania na poziomie samorządów terytorialnych. Samorządy powinny odgrywać ważną rolę w rozwiązywaniu problemów wynikających z niepełnosprawności. Jednostki samorządu terytorialnego zobowiązane zostały do uwzględnienia szeregu zadań na rzecz osób niepełnosprawnych w planach swoich działań. Do zadań samorządów należy także

opracowywanie i wdrażanie w życie programów dotyczących poprawy warunków życia społecznego osób niepełnosprawnych, a więc działań na rzecz wyrównywania ich szans i integracji w społeczności lokalnej, przestrzegania praw osób niepełnosprawnych, podejmowania działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności. Z perspektywy lokalnej najlepiej bowiem widać, jakie problemy wymagają interwencji i jak je najlepiej rozwiązać. Celem tych działań powinno być zorganizowanie kompleksowego systemu wsparcia, jak również zapewnienie koordynacji różnorodnych działań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych i współpracy pomiędzy różnymi podmiotami.

Dodać również należy, że na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046, z późn. zm.) zadanie w postaci świadczenia usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób niepełnosprawnych, w szczególności usług asystencji osobistej może być realizowane przez organizacje pozarządowe i fundacje na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, samorządu wojewódzkiego lub powiatowego.

Usługi wspierające niezależne życie obejmują działania zmierzające do zapewnienia osobom niepełnosprawnym jak największej samodzielności, umożliwienia im niezależnego funkcjonowania w życiu społecznym. Wsparcie powinno być realizowane w tych momentach, w których osoba niepełnosprawna sama nie może sobie poradzić. Usługi powinny być realizowane w sposób kompleksowy i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb konkretnej osoby niepełnosprawnej.

Usługa asystencka powinna być świadczona w sposób zindywidualizowany, uwzględniający rodzaj i stopień niepełnosprawności, wiek oraz indywidualne potrzeby osoby niepełnosprawnej. Realizowane wsparcie asystenckie ma na celu wspomaganie aktywności osób niepełnosprawnych i ich niezależnego życia.

DYREKTOR
Biura Pełnomocnika Rządu
do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Mirosław Przewoźnik